

ностъ донасятъ. Въ това е то работата, че невежеството, бѣдността и угнетѣнието отровляватъ не само настоящето, нѣ и отдалѣченното бѣдѣще. Тѣ не само че причиняватъ на чловѣкътъ страдание, но съ тѣзи страдания, тѣ уморяватъ умътъ му и характерътъ му. Когато ся отстранѣтъ, обстоятелствата, които бъркатъ на развитието на просвѣщението, когато ся унищожѣтъ учрежденията, които стѣсняватъ трудътъ и които разоряватъ работникътъ, когато на чловѣкътъ ся дадѣтъ чловѣчески права, тогава ще ся направи голѣма и прекрасна работа; но пакъ би било неблагоприятно да очакваме, че тогава всичкитъ родители съ кротка радостъ ще проводѣтъ дѣцата си въ училището, че всичкитъ лѣжаци ще ся заловатъ за работа, че всичкитъ пиеници ще добиятъ отврѣщение къмъ крѣчмитъ, а — любовь къмъ отечеството и аккуратността, че, най послѣ, всичкитъ чловѣци, които до сега не знаели никакви права, въ единъ моментъ ще разберѣтъ, че тѣ иматъ свои права, и че слѣдователно, тѣ сѣ длѣжни да уважаватъ правата на съседѣтъ си. Такива благодѣтелни преврѣщания не произвежда никаква реформа, колкото добро и да е замисленна и съ каквато осторожна мѣдростъ и да са ввожда въ животътъ. Преврѣщание ще произлезне, ако реформата съотвѣствува на естественнитъ нужди на чловѣцитъ; но ще произлезне не скоро; плодетъ на благодѣтелната реформа всѣкога лѣжѣтъ напрѣдъ, и толкова по напрѣдъ са дигатъ, колкото е по важна реформата и колкото е по упорна онѣзи борба, коя-